

Jord- och skogsbruksutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om en marknadsordning för jordbruksprodukter

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om en marknadsordning för jordbruksprodukter (RP 144/2016 rd): Ärendet har remitterats till jord- och skogsbruksutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Aku-Petteri Korhonen, jord- och skogsbruksministeriet
- konsultativ tjänsteman Pekka Sandholm, jord- och skogsbruksministeriet
- specialforskare Juha Lipponen, Konkurrens- och konsumentverket
- jurist Marica Twerin, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- jurist Janne Koivisto, Finlands Dagligvaruhandel rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Naturresursinstitutet
- Landsbygdsverket
- Livsmedelsindustriförbundet rf
- Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf.

Inget yttrande av

- Pro Råg rf.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att lagen om en marknadsordning för jordbruksprodukter ändras. Enligt propositionen ska det i fortsättningen vara möjligt att godkänna producentorganisationer inom alla produktsektorer som marknadsordningen omfattar. För närvarande är detta möjligt endast inom sektorerna för frukt, grönsaker, mjölkprodukter, nötkött och jordbruksgrödor. För att främja inrättandet av producentorganisationer ska kraven för godkännande av dem lindras. Producentorganisationerna är organisationer som inrättats på initiativ av producenterna och som ge-

Betänkande JsUB 14/2016 rd

nomför uppgifter i anslutning till produktion och marknadsföring av jordbruksprodukter. Producentorganisationerna kan effektivisera produktionen och på så sätt förbättra produktionens lönsamhet. Producentorganisationerna kan också förbättra producenternas förhandlingskraft.

Till lagen fogas också bestämmelser som möjliggör godkännande av branschorganisationer inom jordbrukssektorn. I en branschorganisation kan produktionen, förädlingen och handeln vara företrädare, minimikravet är att företrädare för produktionen samt handeln eller förädlingen deltar. En branschorganisation kan ha till uppgift att t.ex. publicera statistiska uppgifter om produktionen och marknaden, göra utredningar om den kommande marknadsutvecklingen, undersöka exportmarknaden, utarbeta standardavtal, informera, genomföra undersökningar och utveckla produktionsmetoder samt främja ekologiskt jordbruk och användningen av ursprungsbeteckningar, kvalitetsbeteckningar och geografiska beteckningar.

Den konkurrensrättsliga bedömningen av producent- och branschorganisationernas verksamhet baserar sig på den gällande konkurrenslagstiftningen.

Dessutom görs i lagen vissa närmast tekniska ändringar till följd av att EU-lagstiftningen ändrats.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2017.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Utskottet konstaterar att producentorganisationer är organisationer som har bildats på initiativ av producenter av jordbruksprodukter och som uppfyller de mål för produktionen som närmare fastställts i EU-lagstiftningen. Enligt motiven till EU-lagstiftningen om producentorganisationer ska medlemsstaterna kunna erkänna producentorganisationerna, eftersom de kan spela en viktig roll när det gäller att gruppera om leveranser i sektorer där det råder obalans mellan antalet producenter och uppköpare.

Enligt en utredning om primärproduktionen från Konkurrens- och konsumentverket (Konkurrens- och konsumentverkets utredningar 2/2013) har lantbruksproducenterna vanligen mycket dålig förhandlingskraft i livsmedelskedjan. Det bekräftas av det faktum att gårdarna i Finland fortfarande i genomsnitt är små. Däremot är marknaden för dagligvaror mycket koncentrerad. Också många viktiga sektorer inom livsmedelsindustrin är oligopolistiska och domineras av stora aktörer. Enligt utredningen om primärproduktionen kommer obalansen i förhandlingskraften tydligt fram mellan lantbruksproducenterna och dagligvaruhandeln å ena sidan och mellan lantbruksproducenterna och industrin å andra sidan. Utskottet framhåller att det sägs i utredningen att det kan hända att producentorganisationerna i framtiden är en beaktansvärd utvecklingslinje när det gäller förhandlingskraft och omstrukturering av näringarna.

Enligt EU:s förordning (EU) nr 1308/2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter (marknadsordningsförordningen) måste medlemsstaterna erkänna producentorganisationer inom sektorn för frukt och grönsaker och mjölksektorn. Inom andra produktsektorer är det frivilligt för medlemsstaterna att erkänna producentorganisationer. Utskottet förutsatte i ett utlåtande (JsUU 9/2014 rd) att Finland bereder nationell lagstiftning som tillåter mer

Betänkande JsUB 14/2016 rd

omfattande verksamhet för producentorganisationerna än vad som krävs i förordningen. Efter det har Finland utvidgat möjligheten att godkänna producentorganisationer inom sektorerna för nöt- och kalvkött respektive jordbruksgrödor (RP 142/2015 rd). Bestämmelser om godkännande av dem finns nu i 12 g § i marknadsordningslagen. För närvarande kan Finland således godkänna producentorganisationer inom sektorerna för frukt, grönsaker, mjölkprodukter, nötkött och jordbruksgrödor. Utskottet ser synnerligen positivt på att regeringen nu föreslår att möjligheten att godkänna producentorganisationer utvidgas också till andra sektorer som hör till marknadsordningsförordningens räckvidd.

Bestämmelser om allmänna villkor för erkännande som ska tillämpas på de producentorganisationer som det är obligatoriskt att erkänna, dvs. frukt- och grönsakssektorn och mjölksektorn, och de producentorganisationer som kan erkännas frivilligt finns i artikel 152.1 och 152.2 och artiklarna 153—155 i marknadsordningsförordningen. Dessutom har förordningen och lagen vissa produktsektorsspecifika bestämmelser. Enligt artikel 152 i förordningen får medlemsstaterna på begäran erkänna producentorganisationer som har bildats på initiativ av producenterna själva och är sammansatta av producenter inom en specifik produktsektor som avses i förordningen och som kontrolleras av dem på det sätt som närmare anges i artikel 153. Ett villkor för erkännande är dessutom att producentorganisationen har bildats för ett syfte som kan inbegripa minst ett av de mål som anges i artikel 152.

Utskottet fäster uppmärksamhet vid att målet enligt artikel 152 kan vara att säkerställa att produktionen är planerad och anpassad till efterfrågan, att främja koncentrationen av utbudet och utsläppandet av medlemmarnas produkter på marknaden, att optimera produktionskostnaderna och avkastningen på investeringar som görs som svar på miljö- och djurskyddsstandarder samt att stabilisera produktionspriserna. Det kan också vara att forska om och utveckla initiativ, att främja och tillhandahålla tekniskt stöd, att främja användningen av produktionsstandarder, att förbättra produktkvaliteten och utveckla namnskyddade produkter, att främja hanteringen av biprodukter och avfall, att bidra till ett hållbart utnyttjande av naturresurserna och till att mildra effekterna av klimatförändringarna, att ta fram initiativ när det gäller marknadsföring och saluföring eller att tillhandahålla nödvändigt tekniskt stöd för användningen av dels terminshandel, dels försäkrings-system.

I artikel 154 i marknadsordningsförordningen föreskrivs det om det antal producenter och den volym på saluförd produktion som krävs av producentorganisationer samt om krav som rör verksamheten. I artikel 155 finns det bestämmelser om möjligheten att lägga ut verksamhet på entreprenad. Marknadsordningslagen innehåller bestämmelser som preciserar dessa krav.

Utskottet ansåg i sitt betänkande (JsUB 4/2016 rd) om den proposition som gällde ändring av marknadsordningslagen i fråga om godkännande av producentorganisationer för nöt- och kalvköttssektorn och sektorn för jordbruksgrödor (RP 142/2015 rd) att tröskeln för att starta en producentorganisation måste vara så låg som möjligt för producenterna och att godkännandeförfarandet måste vara så enkelt som möjligt utan byråkratiska procedurer. Utskottet anser därför att det är synnerligen positivt att det nu i syfte att främja bildandet av producentorganisationer föreslås lindrigare krav för godkännande. Bland annat ändras kravet på organisationernas juridiska form. Hittills har bara andelslag och aktiebolag kunnat bli godkända. I fortsättningen är det meningen att också andra registrerade företag och organisationer ska kunna godkännas. Dessutom

Betänkande JsUB 14/2016 rd

föreslås det en ändring i villkoret att en producentorganisation måste ha både ett visst minsta antal medlemmar och en viss minsta volym produktion. Ett av villkoren ska räcka.

Utskottet noterar att regeringen föreslår att också branschorganisationer ska kunna godkännas i Finland. Den föreslagna konkurrensrättsliga regleringen av branschorganisationer grundar sig på gällande EU-lagstiftning och på nationell nivå på konkurrenslagen. Bestämmelser om villkoren för godkännande av branschorganisationer finns i artiklarna 157.1, 158.1 och 158.5 i marknadsordningsförordningen. Enligt artikel 157.1 får medlemsstaterna på begäran erkänna branschorganisationer inom en specifik sektor enligt artikel 1.2 som är sammansatta av företrädare för ekonomisk verksamhet knuten till produktionen och till minst ett av följande stadier av leveranskedjan: bearbetningen eller handel med, inbegripet distribution, av produkter i en eller flera sektorer. Det krävs också att de har bildats på initiativ av samtliga eller några av de organisationer eller sammanslutningar som de består av. Vidare ska organisationerna ha bildats för ett särskilt syfte som tar i beaktande deras medlemmars och konsumenternas intressen, som framför allt kan omfatta ett av de mål som räknas upp i artikel 157.1 c.

Utskottet anser att branschorganisationerna skapar möjlighet till gemensamma marknadsföringskampanjer och till främjande av forskning och produktutveckling. Åtminstone i fråga om de sistnämnda verkar det råda en klar brist inom vissa sektorer. Genom branschorganisationer kan man också påverka detaljhandeln. Branschorganisationerna kan exempelvis bidra till att informationsgången om situationen inom de olika delarna av kedjan blir bättre. På samma sätt kan en branschorganisation påverka avtalspraxis och därmed bidra till en jämlikare handel parterna emellan. Det förbättrar stabiliteten på marknaden och minskar prisfluktuationer.

Utskottet anser att tröskeln för att starta en producent- eller branschorganisation måste vara så låg som möjligt. Vidare måste godkännandeförfarandet vara så enkelt som möjligt utan byråkratiska procedurer. Den rådgivning som behövs ska kunna skötas av de befintliga organisationerna. Utskottet anser att producenternas ställning på marknaden också i övrigt måste förbättras med sikte på rättvisa och jämlikhet.

Sammantaget anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslaget utan ändringar.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Jord- och skogsbruksutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 144/2016 rd utan ändringar.

Helsingfors 27.10.2016

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Jari Leppä cent

Betänkande JsUB 14/2016 rd

vice ordförande Reijo Hongisto saf
medlem Teuvo Hakkarainen saf
medlem Lasse Hautala cent
medlem Anne Kalmari cent
medlem Johanna Karimäki gröna
medlem Jukka Kopra saml
medlem Susanna Koski saml
medlem Kari Kulmala saf
medlem Jari Myllykoski vänst
medlem Tytti Tuppurainen sd
medlem Eerikki Viljanen cent
ersättare Juha Pylväs cent.

Sekreterare var

utskottsråd Carl Selenius.